

LA CAPELLA REIAL DE CARLES III
A BARCELONA. NOVA DOCUMENTACIÓ
SOBRE LA MÚSICA A LA CIUTAT
DURANT LA GUERRA DE SUCCESSIÓ (1705-1713)

SERGI CASADEMUNT I FIOL

RESUM

Aquest article aporta nova documentació sobre la vida musical a Barcelona durant els anys de la Guerra de Successió, fent especial menció a les intervencions de la Capella Reial i a la presència del rei. Analitza dos vessants d'aquesta activitat: la música a l'església i l'activitat operística a la cort. Dóna a conèixer documents que fan referència a la música procedents d'arxius com el de la Corona d'Aragó, el de la Catedral de Barcelona i l'Arxiu Històric de Barcelona, i de biblioteques com la de Catalunya, la Lambert Mata de Ripoll, la del Seminari de Barcelona i la de la Universitat de Barcelona. Entre d'altres, aporta l'únic document imprès conegut fins ara d'una actuació de la Capella Reial de Barcelona.

PARAULES CLAU: música barroca, Guerra de Successió, festes, òpera barroca, *villancicos*, presència reial a Barcelona.

THE ROYAL CHAPEL OF CHARLES III IN BARCELONA.
NEW DOCUMENTATION ABOUT MUSIC AT THE CITY DURING
THE WAR OF SUCCESSION (1705-1713)

ABSTRACT

This article presents new documents about musical life in Barcelona during the years of the War of Succession (1705-1713) referring to performances of the Royal Chapel and the King's presence in the city. It analyses two aspects of this activity: church music and court opera. Presents documentation of musical interest at the archives Arxiu de la Corona d'Aragó, Arxiu Històric de Barcelona and Arxiu de la Catedral de Barcelona, as well as from the libraries Biblioteca de Catalunya, Biblioteca del Seminari, Biblioteca de la Universitat de Barcelona, and the library Lambert Mata in Ripoll (Girona). Includes, among

others, the only known printed document regarding a performance of the Royal Chapel in Barcelona.

KEYWORDS: baroque music, War of Succession, feasts, baroque opera, *villancicos*, royal presence in Barcelona.

Els primers anys de segle XVIII són l'escenari d'un canvi important en l'àmbit polític en les terres de la monarquia espanyola: el de la dinastia reial austríaca per la borbònica. Poc temps després de la pujada al tron de Felip V de Borbó, surt a escena un nou pretendent, l'arxiduc Carles d'Àustria. Això provocarà la confrontació coneguda amb el nom de Guerra de Successió.

També són uns anys molt importants per a la música a la península Ibèrica. El segle XVII és un segle de pèrdua de pes de la monarquia espanyola dins l'àmbit europeu amb el seu consegüent aïllament dels corrents que allà es donen. Pel que fa a la música, hom continua lligat a la tradició polifònica que tan alt havia arribat al segle anterior i només s'hi incorporen tímidament algunes de les novetats del llenguatge barroc com són la policoralitat i l'ús del baix continu. Pel que fa als instruments, a més de continuar usant els de vent (corneta, xeremia i sacabutx), s'incorporen els violins, tot i que amb un paper bastant modest.

Amb l'establiment, als començaments del XVIII, de la cort reial de Carles III a Barcelona, l'arribada de músics estrangers posarà en contacte directe els músics d'aquesta ciutat amb la música que es feia a Europa en aquell moment, i començarà a fer-la canviar, encara que molt tímidament. Només en el cas de Francesc Valls, podem copsar en les obres que compondrà després de la guerra un canvi substancial en incorporar les novetats que li arriben dins el seu llenguatge propi.¹ Aquest fet no tindrà continuïtat i els compositors adoptaran el llenguatge que arriba d'Itàlia sense integrar-lo al seu estil.

L'arxiduc Carles, amb el nom de Carles III, instal·là la seva cort a Barcelona. Això comportà la creació, a primers de 1708, d'una capella reial per atendre les celebracions que s'hi fessin. Els músics d'aquesta capella van sortir de les de Viena i Nàpols, aquesta tot just acabada d'incorporar a l'imperi dels Habsburg. D'aquesta ciutat, en vingueren, entre d'altres, Giuseppe Porsile —que en fou el mestre de capella—, el violinista Angelo Ragazzi i el violoncel·lista Francesco Soprani. Altres instrumentistes com els violinistes Franz Milliz i Johann Sackh, com també el fagotista Johann Georg Schindler, vingueren de la capella imperial de Viena.²

Malauradament, tenim molt poques dades sobre aquesta capella reial. Ulisse Prota-Giurleo va ser el primer a investigar sobre els seus músics a partir dels arxius de Nàpols, i actualment Andrea Sommer-Mathis i Daniele Lipp han investi-

1. Vegeu Francesc VALLS, *Quemadmodum desiderat*, transcripció de Sergi Casademunt, Barcelona, Dinsic, Granollers, Escola Municipal de Música Josep Maria Ruera, col·l. «Músics d'Aquí», núm. 3.

2. Josep Rafael CARRERAS I BULBENA, *Carlos d'Àustria y Elisabeth de Brunswick Wolfenbüttel a Barcelona y Girona*, Barcelona, L'Avenç, 1902 (reimpresió: Barcelona, Dalmau, 1993).

gat els de Viena. En els arxius catalans que he investigat són poquíssimes les dades particulars que podem trobar sobre els seus integrants.³

LES CELEBRACIONS RELIGIOSES

Carles III fou un fervent catòlic i la seva devoció es manifestà en l'assistència a tota mena d'actes religiosos. Durant la seva estada a Barcelona en tenim documentada una gran quantitat, tals com processons, misses, lletanies, tedèums, etc.

La seva església fou Santa Maria del Mar, que estava comunicada amb el Palau Reial per un pont cobert.⁴ Aquesta fou la primera església que visità la reina a la seva arribada a Barcelona el 1708 per tal de ratificar, junt amb el rei, el seu matrimoni, que s'havia celebrat a Viena per poders, en absència del rei.⁵ En aquesta església és on possiblement intervingué més la Capella Reial, ja que era considerada com el temple propi dels reis.⁶ Just al costat, en front de la porta que dona al

3. [març 1709] «Lista del vino ha de manester lo Real Palau o familia Real para el mes de marzo 1709 es como sigue

[llista de personal:]

[...]

dos oficiales Mayores de la capilla	1 carga
doze trompetas a cada uno media carga	6 cargas
dos timbaleros	1 carga
un aprendiz de timbalero	1?
seis xaramias de la musica	3 media c.
dos moços que llevan las timbalas	1 “
un maestro de capilla, y un viseMaestro	2 cargas
doce musicos o cantores	6 cargas
el maestro de los violines	1 media c.

Familia de la Reyna...

quatro trompetas

2 cargas».

(AHB: Deliberacions, sèrie II-218, f. 214)

4. «Divendres, al primer de janer, 1706. En est dia, los Ex.ms señors concellers, ab cotxes, veuers y massas altas, anaren a Santa Maria, a la festa de la Circuncisio del Señor. Y tambe y ana sa Magestat que baxa per la escala de la tribuna, estigueren assentats devant lo altar major junt ab lo compte Sifuentes, marques del Conxar, en la mateixa conformitat estigueren a la seu, oïren lo ofici y acabat aquell, lo sermo. Acompanyaren sa magestat fins a la escala de la tribuna, baxant del presbiteri per la escaleta es devant dita escala de la tribuna per estar tancada la grada del presbiteri, per esatr ahi assentats los Ex.ms.señors concellers. Y despres feren oracio den de la grada y se'n tornaren, acompanyats dels obrers de dita iglesia, fins a encotxar-se.» (AHB: Manual de novells ardots, 1706)

5. «[...] y los reales musicos entonaron las letanias de la virgen [...]»; «[...] Te Deum que prosiugio la armoniosa tropa de la Real Capilla, con allegre suspensión [...]» (BC: Fulletons Bonsons, 5764)

6. «Diumenge a II de dit (novembre 1707). En est dia sa Mag.t baxa a la tarda en Santa Maria y ab pontifical, cantant lo Ave Maria stella ab professo ana en la piramida del Born, y sens estrado, si sols ab cixi, se resa lo rosari a cors, fent un cor sa Magestat y altre la comunitat, tots en veu alta [...]» (AHB: Manual de novells ardots, 1707)

Born, Carles III hi féu erigir una piràmide dedicada a la Immaculada Concepció, de la qual era un gran devot.⁷ En aquest lloc, s'hi feren moltes processons i altres actes religiosos amb l'assistència reial.

L'altra església que visitaren sovint fou la Catedral de Barcelona, que cedí per a l'ús reial la capella de la Concepció, que es troba al claustre de dita catedral. Allí els reis construïren una tribuna per a la seva Capella de Música i s'hi celebraren molts oficis.⁸

7. «Diumenge à xx de juny MDCCvi. En aquest dia se ha celebrat la festa en lo Born en la Piràmida ab la imatge o simulacro de N^a S^a de la Concepcio [...] se donà principi a la Benedicció de la imatge ques troba en la dita Piràmida finida la qual se hà cantat lo Te Deum laudamus ab la Musica de la Seu, la qual estava dividida junt ab la de sa Mag.t en diferents catafals que per est effecte estavan destinats; [...] Acabat lo Te Deum laudamus lo Sr. Bisbe de Solsona hà celebrat lo offic de Pontifical en la forma estilada [...]» (ACA: Dietari de la Generalitat, 1705, f. 342, ACA N-104)

«[...] y las restantes 4 Ll. 16 s. a cumpliment de ditas 19 Ll. 4 s. per lo port de 24 atxas per la professó General se feu als 20 de juny del corrent any per la dedicacio de la Piràmida de N^a Señora de la Concepció en acció de gracias feta en la Plaça del Born.» (ACA: Correu y menut, G. 47/55, f. XLVIII, núm. 11)

«Assisteixen en las completas de Santa Maria y van ab sa magestat a la piràmida.» (AHB: Manual de novells ardots, 1707)

«Diumenge a II de dit (novembre). En est dia sa Mag.t baixa a la tarda en Santa Maria y ab pontifical, cantant lo Ave Maria stella ab professo ana en la piràmida del Born, y sens estrado, si sols ab coixi, se resa lo rosari a cors, fent un cor sa Magestat y altre la comunitat, tots en veu alta [...]» (AHB: Manual de novells ardots, 1707)

«Diumenge a XII de dit, (maig) En aquest dia [...] anaren ala seu. [...] Y al cap d'un gran rato vingue sa magestat [...] anaren a l'altar de N.S. de la Concepcio. Y luego se comensaren las llatenias dels Sants y se feu la professo general [...] Y anaren a la Piràmida del Born, ahont acabaren las llatenias dels Sants y allí se comensaren las llatenias de N^a señora y ab la mateixa conformitat se continua la professo fins a la Seu. Y acabada se digue lo Te Deum y despres se comensa lo offic y depres se digue lo sermo. [...]» (AHB: Manual de novells ardots, 1709)

«Diumenge a xii de maig MDCCviii

En aquest dia sa Ex.as Fid.mas son anats a la professo G.l dirigida a la Piràmida de N^aS^a de la Concepcio del Born [...] en la qual tambe ha acistit lo Rey N.re Sr. (que Deu g.de) [...]» (ACA: Dietari de la Generalitat, 1709, N-107, f. 243-9v)

8. «El rei a Vespres a la catedral.» (ACB: Sivella, 10, p. 278)

«[15 de maig 1706] Dit die, a las sis de la tarda, torna sa magestat en la seu, fou rebut en la forma y lloch acostumat y acompanyat en lo altar de N.S^a de la Concepcio, y se ajololla baix lo dossier [...] se comensaren las vespras, las quals oi sa magestat [...]» (AHB: Manual de novells ardots, 1706)

«[23 de maig 1706] Van a la seu a la festa que feya la ciutat. y sa magestat y va. [...] Y arribaren a l'altar major, se entona lo Te Deum y despres se comensa lo offic lo qual ohiren sa magestat y los señors concellers, dient de pontifical lo illustrissim señor bisbe de Solsona [...]» (AHB: Manual de novells ardots, 1706)

«[26 maig 1706] Se ha proposat que de part de sa Mag.t se havia ordenat als SS.rs vicaris Generals volia que la Professó de Corpus se fes a la matinada a la qual y acistiria sa Mag.t.» (ACB: Sivella, 11, f. 3)

«[26 maig 1706] Processó com la del Corpus i Te Deum, per l'alçament del setge [...] Y acabada dita professo, anaren los Ex.ms señors concellers acompanyar sa magestat a l'altar de Nostra Señora de la Concepcio ahont se canta lo Te Deum y despres se digue per dit señor bisbe missa pontifical [...]» (AHB: Manual de novells ardots, 1706)

«Vespres a la catedral amb el rei. Dit die, a las sis de la tarda, torna sa magestat en la seu, fou rebut en la forma y lloch acostumat y acompanyat en lo altar de N.S^a de la Concepcio, y se ajololla baix lo dossier [...] se comensaren las vespras, las quals oi sa magestat [...]» (AHB: Manual de novells ardots, 1706)

«Disapte à xv de maig MDCCvi [...] [f. 325v] [...] y fins en dita capella de la Concepcio, ahont se cantà un Te Deum ab gran solemnitat y musica, tocant totas las campanas y musica fent a un mateix temps salva de tota la artilleria de la plassa y las demes que lo enemich havia dexat en lo camp, y seguidament se digue un offici ad la mateixa solemnitat y musica, [...]» (ACA: Dietari de la Generalitat, 1705, N-104, f. 324)

«[15 de maig 1706] [...] y dia 15 Procession General de Rogativas, la qual salio de la Seo, llego a la Capilla de Monserrate, de donde concluidas las Letanias mayores se empeçó la de Nuestra Señora, hasta la Capilla de la Concepcion del Claustro de la Iglesia Cathedral, donde se cantó Te Deum, y Missa Solemnissima de Pontifical, que celebró el Obispo de Solsona el Ilustrissimo Señor Don Fray Guillermo de Goñalons del Orden de San Agustin, natural de la Isla de Menorca, que era el unico Obispo que servia al Rey en Barcelona. Siguió su Magestad la Procession, y assistió al Oficio con su Corte [...]» (FELIU DE LA PEÑA, *Anales de Cataluña*, tom III, llibre XXIII, cap. IV, p. 569)

«[25 de març 1707] Assisteixen en las completas de Santa Maria y van ab sa magestat a la piramida.» (AHB: Manual de novells ardots, 1707)

«Dijous a XII de dit [maig 1707] Van a la seu, a la professo general, assisteix sa magestat.» (AHB: Manual de novells ardots, 1707)

«Diumenge a XXVIII de dit [juliol 1707]. En est dia, los Ex.ms señors concellers, per lo carrer de Paradis, ab veguers y masses altas, anaren a la seu, a la festa feya sa Mag.t y Te Deum per lo rendiment de Naps [...] se comensa lo Te Deum y luego lo offici, lo qual ohiren, y al mateix temps se feya salva real ab la artilleria [...]» (AHB: Manual de novells ardots, 1707)

Torna Carles III de València:

«Par quietud y resguardo, salio el Rey de Valencia, y entro en Barcelona dia 11 de març: aunque no fue entrada solemne, fue la mas plausible y vistosa que se avia visto, por el bizarro, Militar, y bien dispuesto orden de la Coronela de la Ciudad, que ocupava desde la Puerta del Angel a la Cathedral (en cuyo Claustro assistio a la Missa el Rey, y se dixo en la capilla de la Concepcion,) y hasta el Real Palacio: assistieron tambien el Regimiento de Castellanos, venido de Portugal, y el de Italianos. Faltan expresiones para manifestar lo sumo de jubilo de Barcelona, viendo a su adorado Monarca seguro, y apartado de los riesgos que recelava, y del Rey assistido de sus fieles, y primeros vassallos». (FELIU DE LA PEÑA, *Anales de Cataluña*, tom III, llibre XXIII, cap. IV, p. 591)

«[21 d'octubre 1707] Se ha fet comissio al Sr. Ard.a Foix, per a q. per lo Diumenge [23] en lo qual diu vindrà sa Mag.t (q. Deu g.de) per cantar un Te Deum, y un offici de Pontifical, dispose lo que será necessari p. la vinguda de sa Mag.t en la p.nt Iglesia.» (ACB: Sivella, 11, f. 81v)

«5 de desembre 1707. Festa de la Concep.o vesp.s en la capella, vol lo Rey. Lo Sr. Ca.e Ramon ha fet relacio, com p. voler sa Mag.t q. las Vespres y offici del dia de la Concepcio se cantassen en la mateixa Capella, estimarien los Administradors de dita Capella sels deixas la fusta del Monument q. sia necessaria p. fer lo tablado = Resolt q. sels preste la fusta q. sia necessaria.» (ACB: Sivella, 11, f. 86)

«25 març 1708. Cadafal pels musics de la capella reial.» (ACB: Sivella, 11, f. 108)

«2 d'abril 1708. El rei va a la catedral amb la seva Capella reial.» (ACB: Sivella, 11, f. 99)

«27 d'abril 1708. Festa de la Concep.o fa lo Rey. Lo Sr. Can.e Ramon p. part dels Majorals de la Concepcio, ha demanat llicencia p. valerse de la fusta del Monum,t en lo dia 12. De Maig, en que sa Mag.t (q. Deu g.e) fa festa en dita Capella = Resolt que sels deixes la fusta q. demanen.» (ACB: Sivella, 11, f. 102)

«30 d'abril 1708. Festa y Professo del dia 12. de maig. Lo Sr. Can.e Romaguera ha proposat com lo dia 12. De maig venia sa Mag.t (que Deu g.de) á celebrar la festa en lo altar de la Concepcio y per so volia se estampassen edictes; perq. En la Professó se anas ab devocio, y q. en dits cartells se diria era ab la aprovacio del Ill.e Cap.l y que per so ho posava en noticia del Ill.e Cap.l y lo Ill.e Cap.l ho tingues a be fer lo proposat p. lo dit Sr. Can.e Romaguera.» (ACB: Sivella, 11, f. 103 bis [no té numeració])

De les celebracions religioses de la ciutat, en podem destacar la festa de la Mercè,⁹ la de Sant Jordi a la Generalitat¹⁰ i la de Sant Tomàs d'Aquino, que es feia al Convent de Santa Caterina.¹¹ També la processó del Corpus comptà amb l'assistència del rei¹² i, com que la reina no hi assistia, algunes vegades es varià el recorregut habitual per tal de passar pel davant del Palau Reial. Finalment, els tedèums per a la celebració de victòries o altres motius comptaren amb l'assistència en moltes ocasions del rei. Se'n cantaren a Santa Maria del Mar,¹³ a la Catedral,¹⁴ a Sant Pere de les Puel·les¹⁵ i al Convent de Santa Caterina,¹⁶ entre altres esglésies.

INTERVENCIONS DE LA CAPELLA

Les intervencions de la Capella Reial en festes religioses i actes litúrgics només les trobem en el cas de presència reial, i en moltes ocasions ho fa al mateix temps que la capella de la Seu, de la qual era mestre de capella Francesc Valls.

«3 de maig 1708. Van a la seu ahont assisteix sa magestat.» (AHB: Manual de novells ardots, 1708)

«6 de juny 1708. Música del rei a la Catedral.» (ACB: Sivella, 11, p. 111)

«Ofici amb rei, festa de la Concepció. Disapte a XV de dit. En est dia [...] ab tabalicos, trompetas y manastrils, [...] anaren ala seu. [...] esperant a sa magestat. Lo qual al cap de poch rato vingue [...] y lo acompanyaren a l'altar de N^a.S^a de la Concepcio [...] y se comensa lo office [...].» (AHB: Manual de novells ardots, 1708)

«Processó i Te Deum per la victoria en el setge de Barcelona el 1706. Catedral. Diumenge a XII de dit. En aquest dia [...] anaren ala seu [...] Y al cap d'un gran rato vingue sa magestat [...] anaren a l'altar de N.S. de la Concepcio. Y luego se comensaren las llatenias dels Sants y se feu la professo general [...] Y anaren a la Piramida del Born, ahont acabaren las llatenias dels Sants y alli se comensaren las llatenias de N^a señora y ab la mateixa conformitat se continua la professo fins a la Seu. Y acabada se digue lo Te Deum y despres se comensa lo offic i despres se digue lo sermo [...].» (AHB: Manual de novells ardots, 1709)

9. «Villancicos que se cantaron en la iglesia y camara angelical del real y primer convento del real y militar orden de Nuestra Señora de la Merced, redencion de cautivos en la fiesta que consagra el cariñoso culto de dicho primer convento à su grande patriarcha San Pedro Nolasco, dia 31 de Enero de 1706 [...] Estando presente la sacra, catolica, y real Magestad del Rey nuestro Señor DON CARLOS TERCERO [...] cantolos la capilla de la [...] cathedral siendo maestro de ella [...] Francisco Valls.» (BC: Fulletons Bonsoms, 5718; BUB: B-65/5/8-22 i B-65/2/18-32)

«Diumenge a XII de dit (agost 1708). En aquest dia a les deu del mati, los Ex.ms señors concellers se conferiren en lo Convent de la Merce ahont se vestiren y esperaren a la magestat del rey [...] se entona lo imne y comensa la professo [...] aportant lo cos de Santa Maria Socos an la Seu [...].» (AHB: Manual de novells ardots, 1708)

«Apenas llego el Santo Cuerpo a su Iglesia de la Merced, y entro a su Capilla, quando doblando ambas rodillas su Magestad, se entono el Te deum [...].» (FELIU DE LA PEÑA, *Anales de Cataluña*, tom III, llibre XXIII, cap. VIII, p. 611)

10. «Item tinch pagat vint y tres lliuras vuyt sous dich 23 Ll. 8 s. a Anton Rosich cabo mestre de la Musica de la companyia dels ciegos del G.l de Cat^a y al dit se li pagan per haverse ocupat ell y sos companys en tocar en los dias 14 y 15 de novembre 1705, per la festa del Invicte Glorios Cavaller y Martir St. Jordi en la casa de la Deputació y per la festa se feu per la vinguda de S.Mag.t Dn. Carlos Tercer que Deu g.de com consta del compte despedit per lo Mag.h Racional als 30 de mars 1707 y de la apoca ne ha firmat en la S.M.als 18 de Abril de dit any.» (ACA: Festes i il·luminacions, G. 35/5, f. XI, núm. 35)

El dia 20 de setembre, en la benedicció de la piràmide en honor de la Concepció que féu construir Carles III al Born, intervingué la Capella Reial junt amb la de la Seu «en diferents catafals que per est effecte estaven destinats». ¹⁷ Per la festa de la Pentecosta de 1708, la casa reial suggerí als canonges de la Catedral que «se fassa un catafal p. los musichs de la capella R.l.». ¹⁸ En la processó del Corpus

«Item poso en datas trenta sis lliuras dich 36 Ll. que tinch donat y pagat a Pau Juliá cabo mestre dels menestrils de la p.nt cas per tantas ne paga a 12 musichs que vingueren de Caldas per la festa de St. Jordi per los jornals de sis dias que estigueren en la p.nt ciutat per averse allargada la diada q. a 10 s. dia importan ditas 36 Ll. com consta de la Deliberacio y certificatoria dels M del G.l de 10 9.bre 1705.» (ACA: Festes i il·luminacions, G. 35/5, f. v, núm. 10)

«Item poso en data quinse lliuras dich 15 Ll. que tinch donat y pagat a Fran.co Valls Mestre de Capella de la p.nt ciutat p. la composició dels tres villansicos ques cantaren lo die quinse del corrent en q. se celebra la festa del glorios St. Jordi consta en la deliberacio certificatoria y apocha ne ha firmat en la S.M. lo die 17 de dit. [1705].» (ACA: Festes i il·luminacions, G. 35/5, f. vii, núm. 22)

«Item als 14 de Maig de 1707: Me he retingut vers mi sinquanta duas lliuras catorze sous [...] pagadas a las personas infrascritas per las rahons següents [...] lo dia 23 de abril prop pasat y sinch de maig correntben que se celebrà en la capella patita de la p.nt casa la festa del glorios Cavaller y Martir St. Jordi Patro del p.nt Principal [...] Item a Anton Rosich cabo mestra dels siegos de la p.nt casa deu lliuras per la musica de Ciegos feta en la capella patita de la p.nt casa en los dias 23 de abril al mati y 5 de maig al mati y tarde, Itam a Fran.co Valls M.e de Capella de la Seu de la p.nt ciutat 23Ll.: ço es 11Ll. per dos cuestas fetas en dita capella de la p.nt casa en los dias 23 de abril al mati y 5 de maig a la tarde y las restans 12Ll. per lo ofici a cant de orga ab violins cantat lo dia 5 de maig al mati, Item a Carlos Dellmonte organista de la seu de la p.nt ciutat tres lliuras dos sous per aver tocat ab lo orga en dit offici p. los ports del orga per los manxadors y per tot lo demes a ell espechant [...]» (ACA: Correu y menut, G. 47/55, f. 80, núm. 3)

11. «Villancicos que se cantaron en el Real Convento de Santa Cathalina [...] de esta [...] ciudad de Barcelona en las fiestas que tributan y consagran los academicos discipulos à [...] Santo Thomas de Aquino: con asistencia de nuestro catolico monarca Carlos Tercero [...] siendo mayoresales [...] el Dr. Joseph Xipell, [...] Narcis Colomer, [...] Joseph Clavell [...] [et al.]; cantòlos la capilla de la Iglesia Cathedral, siendo maestro [...] Francisco Valls. Barcelona: por Rafael Figuerò [...], 1707.» (BC: Fulltons Bonsoms, 585; Biblioteca Lambert Mata, G.536, R. 3730 14907, TOP: I/54; AHB: Manual de novells ardis, 1707)

«Villancicos que se cantaron en el Real Convento de Santa Cathalina [...] de esta [...] ciudad de Barcelona en las fiestas que tributan y consagran los academicos discipulos à [...] Santo Thomas de Aquino: con asistencia de nuestro catolico monarca Carlos Tercero [...] siendo mayoresales [...] el Dr. Roch Domenech [...], Ramon Nin [...], Iuan Bertran [...] [et al.]; cantòlos la capilla de la Iglesia Cathedral, siendo maestro [...] Francisco Valls. Barcelona: por Rafael Figuerò [...], 1709.» (Biblioteca Lambert Mata, 14907, TOP: I/54)

«[27 març 1710] [...] primer dia de las festas de Sn. Thomas lo Rey es vingut en casa y ha exit la comunitat a rebreerlo ab la forma acostumada: ha cantat la Capella Real [...]» (BUB: Ms. 1007, p. 212)

12. «Item poso en datas [...] 19 Ll. 4 s. que he pagat a M.n Joseph Fexes p.re y beneficiat en la seu de Bar.na y al dit se li pagan ço es 4 Ll. 16 s. per lo port de 24 atxas que aportaren los escolans de la seu per la professó G.l se feu per la entrada del Rey Carlos Tercer (que Deu g.de) 4 Ll. 16 s. per lo port de 24 atxas per la professó General de pergarias ques feu als 15 de maig proppassat de 1706 4 Ll. 16 s. per lo port de 24 atxas per la professo General de Corpus Christi de dit any y las restants 4 Ll. 16 s. a compliment de ditas 19 Ll. 4 s. per lo port de 24 atxas per la professó General se feu als 20 de juny del corrent any per la dedicacio de la Piramida de Nª Señora de la Concepció en acció de gracias feta en la Plaça del Born.» (ACA: Correu y menut, G. 47/55, f. XLVIII, núm. 11)

d'aquest mateix any, també hi intervingué la Capella Reial, i ho sabem pel conflicte de protocol que provocà aquest fet.¹⁹ Per la vinguda de la reina Elisabet i la seva entrada a Barcelona trobem, a més de la Capella Reial, «las timbalas y clarins de plata del Rey à qui seguia la guarda de corps ab sos carrabiners».²⁰ I en la ratificació del casament a Santa Maria del Mar, «per la capella real ab grandissima melo-

«26 maig 1706. Se ha proposat que de part de sa Mag.t se havia ordenat als SS.rs vicaris Generals volia que la Professó de Corpus se fes a la matinada a la qual y acistiria sa Mag.t.» (ACB: Sivella, 11, p. 3)

«[6 de juny 1706] Van a Santa Maria y assisteixen ab sa magestat a la professo del Corpus.» (AHB: Manual de novells ardots, 1706)

«[22 de juny 1707] Professó de Corpus al mati, assistint lo Rey. Se ha proposat dema en q. hora se entrara a horas y Vespres a la tarde = Resolt q. se entre a horas a las set y a Vespres a las tres, reservant en tornar de la professó, y a tres quarts de las tres q. lo Domer sol descobre lo SS. Sagra.,t.» (ACB: Sivella, 11, f. 67)

«29 maig 1708. Lo Can.e Romaguera ha proposat q. lo Rey N.re S.r (q. Deu g.e) ha donat intellig.^a q. vindria demá a las 8 horas p. assistir a la Professó del Corpus, y q. així vaja lo M.t Ill.te Cap.l lo q. se haurá de disposar.» (ACB: Sivella, 11, f. 158)

«[Die VII martiy MDCCVIII] [...] [processó de Corpus] [...] que dita festivitad es propia y peculiar de la present ciutat y que sa Mag.tat es convidat a la celebració de ella per part de dita present ciutat.» (AHB: Deliberacions, sèrie II, p. 218)

13. «Entrada de la Reyna a Barcelona. [...] [a Sta. M. Mar, a la capella del Pilar] entono la Real Capilla las Letanias de la Virgen, y partieron los Reyes al Presbiterio [...] se executo la solemnidad y revalidacion de los Reales Desposorios [...] se siguio entonar el Te Deum [...]» (FELIU DE LA PEÑA, *Anales de Cataluña*, tom III, llibre XXIII, cap. vi, p. 606)

«Vinguda de la Reyna. Serimonias fetas y observadas per la vinguda y entrada de la Magestat de la Reyna nostra señora (que Deu guarde) Dona Isabel Christina de Braunvych Wolfenbutell, en la ciutat de Barcelona Al Primer de Agost de MDCCVIII.

«[...] Y en est intermedi de temps per la capella real ab grandissima melodia foren cantadas las lletanias de Maria SS.ma y altres Imnes y Antiphonas [...]

«[...] per lo Señor Archabisbe devant la mesa del altar major fou entonat lo Te Deum laudamus. Lo qual fou continuat per la musica de la capella Real, [...]» (AHB: Cerimònies, 1C. XXII, 1/67)

«Dimecres al p.r de agost MDCCVIII [...] sen entraren en la capella de N^a S^a del Pila ahont se cantaren las lletanias de Maria Santissima mentre que lo Rey N.re Sr. se retira a la secrestia de la mateixa capella per a llevarse las botas y compondrerse. [...] se arrodillaren y se celebra la ratificació del R.l Desposori de sas Magestats donatlos la benedicció lo dit Sr. Arcabisbe de Tarragona qui immediatament entoná lo Te Deum lo qual canta ab gran armonia y musica [...]» (ACA: Dietari de la Generalitat, N-107, f. 176 i s.)

«A 26 [novembre 1709] dio gracias el Rey en a Iglesia de Santa Maria del Mar a Dios Nuestro Señor con un Te Deum por la declaracion y Breve de su Santidad en que le reconocia Monarca Catolico de España [...]» (FELIU DE LA PEÑA, *Anales de Cataluña*, tom III, llibre XXIII, cap. XI, p. 652)

«[1 agost 1710] [...] La Reyna ha fet cantar lo Te Deum en Sta. Maria per la victoria gran ha obtingut lo Rey Carlos 3 en Almenar y per voler assistir la reyna no se ha dit en la seu.» (BUB: Ms. 1007, p. 219)

«[...] Dia 25. Se ha preparada la Iglesia de Sta.Maria ab molta lluminaria y a las 11 se ha cantat en dita iglesia lo Te Deum [...]» (BUB: Ms. 1007)

«22 de juny 1712. Te Deum i missa pontifical pel nunci apostòlic Jordi Spinola per la coronació de Carles III com a rei d'Hongria.» (CASTELLVÍ, vol. III, p. 408)

«Coronació de l'emperador 1712. M. de Capella de la seu. Deu la Ex.ma Ciutat de Bar^a al M.e y Capella de la seu per haver cantat en la festa q. fan sa Ex.ma per la coronació del Rey de Ungria

dia foren cantadas las lletanias de Maria SS.ma y altres Imnes y Antiphonas...».²¹ També, el 12 d'agost de 1708, en ocasió del trasllat del cos de Santa Maria de Cervelló o del Socós, es féu una «professo anant devant las timbalas y trompetas de present casa [...] venint despres las timbalas, clarins y cantoria de la capella real, [...] entrá per lo portal major (catedral) [...] se canta lo Te Deum laudamus y se celebra lo offici de Pontifical».²²

P ^a lo dia 23 de juny Te Deum ab violins y oboesos	11 Ll. 4 s.
II lo dia 24 de dit ofici ab la mateixa disposicio	22 Ll. 8 s.
III d.d. siesta ab la mateixa disposicio	22 Ll. 8 s.
q. junt suma la quan.t	56 Ll.

Fra.co Valls p.e

M.e de Capella de la seu.»

(AHB: Cerimònies, 1C. XXII-1/77-9)

14. «Diumenge, a VIII de dit (1705). En est dia, se celebra Te Deum y offici que digué de pontifical lo illustrissim y reverendissim senyor don Guillem Gunyolons, bisbe de Solsona, en accio de gracias a la Divina Magestat de la feliz y benaventurada entrada de sa magestat (Deu lo guarde) en esta ciutat, y en dit offici acisti sa magestat y los senyors concellers. Se trobarà continuat en dit «Ceremonial de entradas y vingudas de reys» lo modo y forma ab que estava disposat lo presbiteri de la cathedral.» (AHB: Manual de novells ardots, 1705)

«Item poso en data nou lliuras dich 9 Ll. tinch donat y pagat a Pau Juliá cabo mestre dels ministrils de la p.nt casa per aver sonat ab sos companys en dita festa tres actes q. foren completas de dia 14, Te Deum y completas de dia 15 a 3 Ll. p. quiscun acte importa ditas = 9 Ll. q. com consta de la deliberació de 24 de 9.bre 1705 y de la certificatoria del M. y apocha ha firmat tot de dia 29 de dit.» (ACA: Festes i il·luminacions, G. 35/5, f. v, núm.7)

«15 maig 1706 [...] Y acabada dita professo, anaren los Ex.ms señors concellers acompanyar sa magestat a l'altar de Nostra Señora de la Concepcio ahont se canta lo Te Deum y despres se digue per dit señor bisbe missa pontifical [...]» (AHB: Manual de novells ardots, 1706)

«Disapte à xv de maig MDCCvi [...] [f. 325v] [...] y fins en dita capella de la Concepcio, ahont se cantá un Te Deum ab gran solemnitat y musica, tocant totas las campanas y musica fent a un mateix temps salva de tota la artilleria de la plassa y las demes que lo enemich havia dexas en lo camp, y seguidament se digue un offici ad la matexa solemnitat y musica.» (ACA: Dietari de la Generalitat, 1705, N-104, f. 324)

«[...] y dia 15 Procession General de Rogativas, la qual salio de la Seo, llego a la Capilla de Monserrate, de donde concluidas las Letanias mayores se empezó la de Nuestra Señora, hasta la Capilla de la Concepcion del Claustro de la Iglesia Cathedral, donde se cantó Te Deum, y Missa Solemnissima de Pontifical, que celebró el Obispo de Solsona el Ilustrissimo Señor Don Fray Guillermo de Goñalons del Orden de San Agustin, natural de la Isla de Menorca, que era el unico Obispo que servia al Rey en Barcelona. Siguió su Magestad la Procession, y asistió al Oficio con su Corte [...]» (FELIU DE LA PEÑA, *Anales de Cataluña*, tom III, llibre XXIII, cap. IV, p. 569)

«23 de maig 1706 Van a la seu a la festa que feya la ciutat. y sa magestat y va. [...] Y arribaren a l'altar major, se entona lo Te Deum y despres se comensa lo offici lo qual ohiren sa magestat y los señors concellers, dient de pontifical lo illustrissim señor bisbe de Solsona [...]» (AHB: Manual de novells ardots, 1706)

«Te Deum per lo rendicio de nàpols amb rei. Diumenge a XXVIII de dit (1707). En est dia, los Ex.ms señors concellers, per lo carrer de Paradis, ab veguers y masses altas, anaren a la seu, a la festa feya sa Mag.t y Te Deum per lo rendiment de Napols [...] se comensa lo Te Deum y luego lo offici, lo qual ohiren, y al mateix temps se feya salva real ab la artilleria [...]» (AHB: Manual de novells ardots, 1707)

No és fins al 27 de març de 1710 que trobem documentada una altra intervenció de la Capella Reial, en aquest cas al Convent de Santa Caterina, i és el «primer dia de las festas de Sn. Thomas lo Rey es vingut en casa y ha exit la comunitat a rebre-lo ab la forma acostumada: ha cantat la Capella Real».²³

També tenim confirmació d'una altra actuació el dia 15 de setembre de 1712 a la festa de Sant Nicolau Tolentini que se celebrà «en lo Cont. de Santa Monica

«21 d'octubre 1707. Se ha fet comissio al Sr. Ard.a Foix, per a q. per lo Diumenge [23] en lo qual diu vindrà sa Mag.t (q. Deu g.de) per cantar un Te Deum, y un offici de Pontifical, dispose lo que será necessari p. la vinguda de sa Mag.t en la p.nt Iglesia.» (ACB: Sivella, 11, f. 81v)

«Te Deum per la victòria naval d'Escòcia. Anaren a la Seu anant sa Magestat. Diumenge a XXVIII de dit. [...] y al cap de rato vingue sa magestat [...] y arribats a l'altar major se entona lo Te Deum an actio de gracias [...] derrotant la armada marítima que ab assistència del frances aportava lo serenissim princep de Gales per apoderarse ab titol de religio de la gran illa de Escocia. Y despres de acabat dit Te Deum se digue lo offici fentse salva real de artilleria [...].» (AHB: Manual de novells ardots, 1708)

«29? abril 1708 [per la victòria anglesa d'Ostende] [...] se ha cantat lo Te Deum en la seu per dita victòria. ha assistit lo rey y se ha tornat a fer salva.» (BUB: Ms. 1007, p. 204)

«Diumenge a XIII de dit [novembre 1708]. En aquest dia los Ex.ms señors concellers per lo carrer de Paradis ab gramalles de la entrada de la señora reyna anaren a la Seu al Te Deum y festa se feya de orde de sa magestat per la presa de la isla de Maho y castell de Sant Felip. [...] oiren lo Te Deum de pontifical y offici [...].» (AHB: Manual de novells ardots, 1708)

«Dia 14 dio gracias a Dios el Rey por la entrega del Castillo de Maho, con Te Deum, Oficio y solemne fiesta en la Cathedral.» (FELIU DE LA PEÑA, *Anales de Cataluña*, tom III, llibre XXIII, cap. VIII, p. 615)

«Diumenge a XII de dit [maig 1709]. En aquest dia [...] anaren a la seu. [...] Y al cap d'un gran rato vingue sa magestat [...] anaren a l'altar de N.S. de la Concepcio. Y luego se comensaren las llatenias dels Sants y se feu la professo general [...] Y anaren a la Piramida del Born, ahont acabaren las llatenias dels Sants y alli se comensaren las llatenias de N^a señora y ab la mateixa conformitat se continua la professo fins a la Seu. Y acabada se digue lo Te Deum y despres se comensa lo offici y depres se digue lo sermo [...].» (AHB: Manual de novells ardots, 1709)

«Dia 8? [maig 1709] se celebren Oficio y Te Deum en la Cathedral de Barcelona en accion de gracias por la conquista de la Ciudadela de Tornay, hecha su guarnicion prisionera de guerra.» (FELIU DE LA PEÑA, *Anales de Cataluña*, tom III, llibre XXIII, cap. XI, p. 645)

«Disapte a XXVIII de dit (desembre 1709). En aquest dia [...] anaren a la Seu. [...] Y al cap de rato vingue sa magestat, ... Y comensa lo offici dientse ab vestiduras carmesinas ab Gloria, Credo y Ite missa est (no obstant que havian de anar morats per ser lo die dels Ignosents) [...] Y despres se digue y canta lo Te Deum [...].» (AHB: Manual de novells ardots, 1709)

«18 desembre 1710 [...] Lo Rey a las 11 es anat a la seu a cantar lo Te Deum [...].» (BUB: Ms. 1007, p. 225)

«18 de desembre 1710 Te Deum per la victòria a Castella. [...] antonà lo Te Deum y acabat, se comensà lo offici lo qual oiren junt ab sa magestat.» (AHB: Manual de novells ardots, 1710)

«30 d'abril 1712 Declaració de la festa de Sta. Eulalia [...] Y al cap de rato vingué la reyna, nostra senyora [...] de entonà lo Te Deum y acabat dit Te Deum, se comensà lo offici de Santa Eularia [...].» (AHB: Manual de novells ardots, 1712)

«12 de maig 1712 Commemoració de la victòria del setge de Barcelona de 1706. Dijous a XII de dit. En aquest dia [...] a las vuyt del mati, anaren a la Seu; [...] Y al cap de molt rato vingue sa magestat la reyna, [...] se posa en son estrado y se entona lo Te Deum, y acabat, se comensa lo offici lo qual ohi sa magestat i oiren los comuns, y acabat se n'ana [...].» (AHB: Manual de novells ardots, 1712)

de Agustinos Descalcos de esta ciutat ahont assistí per la tarda la Reyna y emperatriz a las Vespras que cantá sa Real Capella... y se cantá lo Te Deum». ²⁴ En alguns casos, podem suposar la seva actuació si tenim en compte l'entorn de l'acte o la redacció de la font d'informació. ²⁵

La penúltima actuació de la Capella Reial fou a les festes de canonització de sant Fèlix Cantalici, que se celebraren al Convent dels Caputxins de Barcelona el dia 23 d'octubre de 1712. Es conserva el llibret ²⁶ amb les peces que cantà la Capella Reial i, sorprenentment, es tracta de tres villancets en castellà, dels quals no es conserva la música, i possiblement estarien escrits en el mateix estil i forma que

15. «Disapte a viii de maig MDCCvi. Aquest dia es estat de gran regosijo per esta ciutat per haver comparegut la flota dels aliats devant de esta ciutat y haver desembarcat [...] y en la Iglesia de St. Pere ahont habita sa Mag.t se ha cantat Te deum.» (ACA: Dietari de la Generalitat, N-104, f. 317v)

«8 de maig 1706. Con jubilo universal dió gracias el Rey a Dios Sacramentado expuesto en la Iglesia de San Pedro, donde se celebró la Missa, y se canto el Te Deum, con universal concurso.» (FELIU DE LA PEÑA, *Anales de Cataluña*, tom III, llibre XXIII, cap. IV, p. 567)

16. «7 agost 1712. San Cayetà [...] aná la Reyna Emperatriz a sa Iglesia ahont tingué Capella; a sa entrada se cantá lo Te Deum [...] y despues se cantaren vespras [...]» (BUB: Ms. 1007, p. 238)

«25 nov 1712. a Sta Caterina Festes de San Felix. [...] y luego entona lo Te Deum, tocaren un poc las timbalas, orgue i rollo y canta la Capella Real tot lo Te Deum [...]» (BUB: Ms. 1007, p. 242)

17. ACA: Dietari de la Generalitat, 1705, N-104, f. 342.

18. «25 de maig 1708. Catafal per los musichs de la Capella R.l. Lo Ard^a. Foix ha proposat q. havent de venir Sa Mag.t en la p.nt Igl.^a lo dia de Pentecostes, no pot estar descubert lo SS.m Sagarme.t del modo q. antes estava disposat ni entrarse a la mateixa hora; Y així mateix q. de part de Sa Mag.t se ha insinuat se fassa un catafal p. los musichs de la capella R.l = Ha resolt lo M.t Ill.e Cap.l q. se execute la festa com en lo any passat, y q. se fassa lo catafal.» (ACB: *Sivella*, 11, f. 108v)

19. «7 juny 1708. Lo S.r Ard.^a Foix ha proposat q. lo M.e de Capella li havia dit q. attes q. la Musica del Rey tenia lo lloch principal en la Professó, seria be que anas entre los Pabordres y Ill.e Cap.l = Ha resolt lo M.t Ill.e Cap.l se fassa deixa manera.» (ACB: *Sivella*, 11, f. 110)

20. ACA: Dietari de la Generalitat, N-107, f. 176.

21. AHB: Cerimònies, 1C.-XXII -1/67 f. 15, 16, 17, 21, 21v.

22. AHB: Cerimònies, 1C.-XXII -1/67 f. 15, 16, 17, 21, 21v.

23. BUB: Ms. 1007.

24. BUB: Ms. 1007, p. 239.

25. «Dia 5 oct. [1712] [...] se han celebrat vuy los años del Emperador y Rey [...] per la matinada assistí sa mag. en Sta. Maria del Mar ahont tingué Capella y celebrá de Pontifical [...] aventse transferit en aquest dia la festa dels anys per aver estat sa Mag. indisposta.» (BUB: Ms. 1007)

26. «Villancicos que se cantaron en la iglesia de los religiosos capuchinos de Monte Calvario de esta [...] ciudad de Barcelona, en el solemnisimo octavario de fiestas que obsequiosa dedica y festiva consagra la serafica religion capuchina à la canonizacion de su glorioso santo San Felix de Cantalicio: cantòlos la capilla real de la Augustissima Emperatriz y Catolica Reyna nuestra señora, dia 23 de Octubre de 1712

I: Oyd de musas la novena

E: Al mas bello diafano assombro

II E: Oy el felix glorioso no cantó

c: Celebrose con espanto

III E: El serafin mas alto

c: En san felix cantalicio.»

(BUB: B-45/2/18-11, B-65/5/8-39 i B-65/2/18-36)

FIGURA 1. Únic document imprès conegut fins ara d'una actuació de la Capella Reial de Barcelona.

escriuen els nostres compositors. Aquest és l'únic document imprès en què figura com a intèrpret la Capella Reial de Barcelona (vegeu la figura 1).

En aquesta festa també intervingué la Capella de la Seu amb el seu mestre Francesc Valls al davant,²⁷ cantaren tres villancets de la seva composició: *Oyd de musas la novena*, *Oy el felix glorioso no cantó* i *El serafin mas alto*.

L'última intervenció de dita capella abans de la marxa de la reina i tots els integrants de la cort cap a Viena fou el 25 de novembre, al Convent de Santa Cate-

27. «Villancicos que se cantaron en la iglesia de los religiosos capuchinos de Monte Calvario de esta [...] ciudad de Barcelona, en el solemnissimo octavario de fiestas que obsequiosa dedica y festiva consagra la serafica religion capuchina à la canonizacion de su glorioso santo San Felix de Cantalicio: cantólos la capilla real de la Augustissima Emperatriz y Catolica Reyna nuestra señora, día 23 de Octubre de 1712.» (BUB: B-45/2/18-11, B-65/5/8-39 i B-65/2/18-36)

rina i també en ocasió de les festes de canonització de sant Fèlix, en què, després d'entonar el *Te Deum* el senyor bisbe, «tocaren un poc las timbalas, orgue i rollo y canta la Capella Real tot lo Te Deum».²⁸

A banda de Barcelona, també tenim notícia de l'actuació de la Capella Reial en el viatge que feren els reis a Montserrat el dia 18 d'octubre de 1708, on, a més de tocar «las chirimias los Infantes Escolanes [...]» s'acompanyaren els oficis «con la armoniosa musica que trajo su magestad».²⁹

LES FESTES PROFANES

L'altra gran passió del rei fou la música profana. Educat en un ambient molt culte en què aquest art tenia una funció rellevant, i en què el seu pare, l'emperador Leopold, era també compositor, Carles d'Àustria destinà molts diners a les representacions musicals de la cort de Barcelona. Aquestes festes a palau amb intervencions de la Capella Reial, però, duraren només les temporades dels anys que el rei passà a Barcelona. Moltes de les festes es van fer per celebrar el sant o els anys dels reis, i aquestes són les dates: els anys del rei, l'1 d'octubre i el sant, el 4 de novembre, i per la reina, els anys el 28 d'agost i el sant, el 19 de novembre.

La primera festa de què es té notícia és el 20 de juny de 1706, en què el rei «ha fet convit G.l de damas de la p.nt ciutat per medi de la È.ma S^a Dona Maria de Pinos, la molt Ill.e S^a Comptesa de Sevallá la mayor, la molt Ill.e S^a Dona Emanuela de Lentorn, Pinos y Sacirera, y la S^a Dona Maria Anna de Masdovellas en son R.l Palacio pero a las sinch horas de la tarda, a fi de despedirse de sa Mag.t... Dit festin ha durat fins las deu horas de la nit, ab molta lluminaria, sonant la musica R.l y ab copiosissim refresch de dulces y ayguas que aportavan los cavallers cathalans [...]».³⁰

Del 26 de juliol de 1707 se sap de «[d]iversos cors de la música reial a Palau».³¹ I a l'arribada a Barcelona a finals de juliol de 1708 de la seva esposa Elisabet de Brunsvic-Wolfenbüttel, es començaren un seguit de festes a palau que duraren uns quants dies.

L'1 d'agost hi hagué sopar a palau en què intervingué la Capella Reial amb dos cors «que sonavano e cantavano»,³² i fins al dia 5 hi hagué música durant el dinar a càrrec dels músics de la Capella Reial.³³

El 2 d'agost de 1708 es representà a palau una «Opera italiana» o «Opera in musica all'italiana», segons les fonts.³⁴ No ens ha arribat ni el títol ni cap referèn-

28. BUB: Ms. 1007, p. 242.

29. BC: Fulletons Bonsoms, 5778.

30. ACA: Dietari de la Generalitat, N-104, f. 342.

31. *Il Corriere* (1707), segons SOMMER-MATHIS (1996-1997).

32. GEMELLI, p. 37, segons SOMMER-MATHIS (1996-1997).

33. GEMELLI, p. 35 i 50, segons SOMMER-MATHIS (1996-1997).

34. «Breve relacion», 28, *Fulletons Bonsoms*, 5764.

cia al llibret o a la música, però és evident que la representació aniria a càrrec de la Capella Reial.

Per a les festes en què era necessari un gran espai, la ciutat va deixar al rei alguns dels salons de Llotja. I és a partir del 24 de desembre de 1708, que el Consell dels Vint acordà de deixar una sala³⁵ indefinidament per a les festes reials. És aquí on el 6 d'agost es representa una comèdia³⁶ i el 8 del mateix mes, una òpera,³⁷ de la qual tampoc coneixem res.

El dia 15 d'agost, i com a continuació de les festes pel casament dels reis, es representà una «operetta pastorale»³⁸ que molt bé podria ser «*L'Imeneo. Scherzo pastorale da recitarsi nelle nozze della Cattolica Maestà di Carlo Terzo monarca delle Spagne con la Serenissima Elisabeta Cristina Principessa di Brunswich Wolfenbuttel. In Barcelona 1708*», de la qual només es conserva el llibret. Està signat per Alfesibeo Sebetio, pseudònim de no sabem quin llibretista.

Pel dia del sant de la reina, segurament també es féu festa, però no n'he trobat constància enlloc. Per a un diada com aquesta, però sense saber-se'n l'any, Antonio Caldara compongué «*Il piu bel nome nel festeggiarsi il Nome Felicissimo di sua maesta cattolica Elisabeta Cristina regina de le Spagne. Componimento da camera per musica. Poesia del Dottor Pietro Pariati*».³⁹ Aquesta obra ha estat considerada fins ara la primera òpera representada a Barcelona, però, tal com consta en el títol, era una obra de cambra i, per tant, sense decorats ni escenificació, i molt possiblement s'interpretà posteriorment. S'ha parlat de l'estada d'Antonio Caldara a Barcelona i, segons Sommer-Mathis, és ell mateix que ho afirma en una petició posterior a l'emperador Carles VI.⁴⁰ De moment, no s'ha trobat cap document oficial que ho confirmi.

De l'òpera *Zenobia in Palmira, drama per musica da rappresentarsi nel regio teatro di Barcellona alla presenza delle sacre R.R. cattoliche M.M. di Carlo Terzo ed Elisabetta Cristina, monarchi delle Spagne. In Barcellona per Rafaele Figaró stampatore del Re N.S.*,⁴¹ també se'n conserva el llibret, i a més se'n sap la data de representació —el 28 de novembre de 1708—⁴² i el motiu: per celebrar el nom (el dia del sant) de la reina, com consta en el pròleg que es cantà abans de l'òpera.

El «Regio Teatro de Barcellona» era la sala de la Llotja que, com hem dit abans, havia cedit la ciutat per a aquests actes de la corona. També tenim notícia

35. J. R. CARRERAS I BULBENA, *Carlos d'Austria y Elisabeth de Brunswich Wolfenbüttel a Barcelona i Girona*, Barcelona, L'Avenç, 1902, p. 143.

36. «Breve relacion», 28, *Fulletons Bonsoms*, 5764 i F. CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, f. 40v.

37. «Breve relacion», 28, *Fulletons Bonsoms*, 5764 i F. CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, f. 40v.

38. BC: *Fulletons Bonsoms*, 3005.

39. Bib. Conservatoire de Bruxelles, ms. 584.

40. Segons SOMMER-MATHIS, «Entre Napoles, Barcelona y Viena», *Artigrama*, núm. 12 (1996-1997).

41. Biblioteca de Catalunya, procedent del CDM r. 3248.

42. Segons SOMMER-MATHIS, «Entre Nápoles, Barcelona y Viena», *Artigrama*, núm. 12 (1996-1997).

de l'escenògraf que pintà els decorats i que no fou altre que Giuseppe Galli, conegut com Il Bibiena. De la música i del seu autor només podem fer conjectures. A l'Österreichische Nationalbibliothek de Viena es conserva la partitura del segon acte d'una *Zenobia*⁴³ i el seu autor és Andrea Fiorè. Comparant el seu text amb el del llibret de Barcelona, es veu que és el mateix. Podria, per tant, tractar-se de la representada a la nostra ciutat.

Aquesta mateixa òpera es tornà a representar els dies 9 de gener⁴⁴ i 9 de febrer de 1709 «recitandovi la Lapparini da Zanobia e d'Aspasia la Cioccioli».⁴⁵

El 5 de febrer de 1709 es produí un fet poc habitual, que fou la cessió del gran Saló de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya per a una festa d'un noble estranger. El comte d'Assumar, ambaixador del rei de Portugal, donà una festa «en lo salo gran de St. Jordi de la p.nt casa un gran festin en demostracio de alegria per lo arribo de la S.ma S^a Reyna de Portugal en Lisboa germana del Rey N.re Sr. (que Deu G.de), ha concistit la festa en una Serenata representada ab idioma Espanyol, la qual es estada cosa molt admirable, tant respecte de la Musica com respecte de las perspectivasy tot lo demes que se ha executat ab gran perfeccio, despres de la serenata se ha seguit lo sarau en que han acistit (com tambe a la serenata) las damas axi naturals com forasteras, havent estat convidadas per la Ex.ma S^a Condesa de Oropesa; en lo qual se han cantat defferents ballets catalans, y monoets: Las Mag.ts del rey y Reyna N.res Srs. se han dignat venir à honrar la festa cerca las nou horas de la nit que ja era finida la serenata, [...] y se ha dignat sa Mag.t ballar molts minoats axi ab la Reyna N^a S^a com tambe ab altres damas, no negantse a ninguna de las que lo han anat a trauerer.. Tambe han acistit y ballat las damas de la Reyna, y ha durat la festa des de las sinch horas de la tarda fins a la una de la nit [...]».⁴⁶

L'obra interpretada fou una «serenata espanyola a sis veus» interpretada per la Capella Reial⁴⁷ i que duia per títol *Numeroso culto, musico festejo, en aplauso de las felicissimas, y reales bodas del Augustissimo, y Serenissimo Señor Rey de Portugal Don Juan Quinto con la Serenissima Señora Archiduquesa Doña Mariana de Austria mandado celebrar en el grande salon de San Jorge de la Diputacion de Barcelona por el Excelentissimo Señor Conde de Assumar Embaxador extraordinario de Portugal a la Magestad de el Rey Catolico Carlos Tercero. Barcelona por Rafael Figueró, impresor del Rey nuestro señor, año de 1709*.⁴⁸

Els músics que interpretaren aquesta serenata foren els de la Capella Reial, tal com ho confirma la narració de F. Castellví: «El dia 5 a la tarde la música de la corte con armoniosa asonancia de instrumentos cantó a seis voces una ingeniosa

43. Österreichische Nationalbibliothek de Viena, Mus. Hs. 17234.Mus.

44. «El dia 9 de enero se representó la ópera La gran Cenobia con nuevas mutaciones de Bibiena. Asistieron los reyes, mucha nobleza i damas catalanas, y a causa del excesivo frio muchos se fueron antes de concluirse los actos.» (F. CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, f. 16v)

45. Segons SOMMER-MATHIS, «Entre Nàpoles, Barcelona y Viena», *Artígrama*, núm. 12 (1996-1997).

46. ACA: Dietari de la Generalitat, 1709, N-107, f. 226v.

47. BC: Fulletons Bonsoms, 3014.

48. BC: Fulletons Bonsoms, 3014.

poesía en idioma español en loor del real desposorio». ⁴⁹ Continua la narració descrivint el ball que es féu tot seguit, i que va començar «con minuets o baile a la francesa; después, se bailó a la catalana: cerca de las 10 se bailaron danzas a la española, pero poco. En este tiempo llegaron los reyes, se pusieron dos sillas en la testera del salón. El rey, tres horas que se detuvo se mantuvo en pie al lado de la reina. Prosiguió el baile a la catalana hasta el retorno de las damas de corte, que fueron a cenar a palacio. Cesó entonces, variose en minuets. Empezó la dama de corte Strasoldi, que sacó al rey; éste, a la reina. Aquel grande concurso quedó admirado del aire con que bailó el rey, y convinieron que lo airoso y justo en el bailar de la reina no tenía igual. Acabó la reina el minuet. El rey mandó al conde de Galve continuase el baile. El rey bailó 14 minuets con las damas de corte y catalanas. La reina no bailó tanto y sólo el baile a la francesa o a la extranjera. Volviese a bailar a la catalana. Las damas del país suplicaron al rey bailar a su moda. El rey con majestuoso brío las complació y bailó con cuatro distintas. El rey se mantuvo en pie con el sombrero en la mano hasta la una de la noche. Cuando la reina se levantaba o bailaba todas las damas estaban en pie. Eran en número de cerca de 200, porque en ocasión tan festiva las madres condujeron todas las hijas que eran grandes. Feneció el baile y toda la nación catalana quedó de nuevo la más gozosa y satisfecha».

El dia 11 de febrer es féu ball a palau i evidentment els músics havien de ser els de la Capella Reial. Castellví ens en dóna la informació: «El día 11 hubo baile en palacio y máscaras, concurriendo sólo la noble familia de damas y caballeros, y tuvieron entrada los mariscales y consejeros de Estado». ⁵⁰

L'endemà hi hagué casament a palau. Es casà el comte d'Althan, nebot del príncep de Liechtenstein i persona del cercle íntim del rei, amb una jove catalana: Mariana Pignatelli i d'Aymerich, filla de Domènec Pignatelli, primer marquès de Sant Vicenç. ⁵¹ També és molt probable la intervenció de la Capella Reial, atesa la importància de la festa.

Un altre compositor italià que representà una òpera a la cort de Barcelona fou Emmanuele Rincón, conegut com a baró d'Astorga. Aquest noble sicilià d'origen espanyol estrenà l'òpera *Dafni* a Gènova, el 1709, i el 5 de juliol del mateix any la representà a Barcelona ⁵² al Saló de Llotja, amb escenografia de Giuseppe Galli Il Bibiena. ⁵³ Es conserva només la partitura del primer acte en dues còpies, una a Viena ⁵⁴ i l'altra a Dresden. ⁵⁵ Aquesta òpera es tornà a representar dues vegades més, el 22 i 23 de juliol del mateix any. ⁵⁶

49. F. CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, 435v.

50. F. CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, 436.

51. F. CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*, 436.

52. GEMELLI, p. 105, segons SOMMER-MATHIS (1996-1997).

53. J. Dolcet a Hist. Musica CVB.

54. Österreichische Nationalbibliothek, Mus. Hs. 18238. Mus.

55. Sächsische Landesbibliothek - Staats- und Universitätsbibliothek, Musikabteilung, Dresden.

56. «vi fu opera». GEMELLI, p. 108, segons SOMMER-MATHIS (1996-1997).

Del baró d'Astorga sabem que havia arribat a Barcelona a la darrerria del 1709 i que en marxà quan el rei anà a la guerra. Tanmateix, la menció «e ne partij in pochi mesi a cagion della partenza di V.M. per l'armata» que fa servir Astorga en la seva petició⁵⁷ al rei del 17 d'abril de 1712, pot referir-se a dues ocasions diferents. La primera, quan el rei deixà unes setmanes Barcelona a mitjan gener per visitar les tropes de Girona, Vic i Hostalric (després va tornar a la ciutat), i que implicaria una estada d'Astorga d'uns dos mesos escassos, i la segona, quan el rei se'n va, a primers de juliol, a Balaguer per a les batalles d'Almenar i Monte Torrero, i després ja segueix fins a Madrid. En aquest cas, «pochi mesi» voldria dir sis o set.

El dia 28 d'agost de 1709 tenim constància d'una serenata interpretada per la Capella Reial davant la reina per celebrar el seu aniversari.⁵⁸ I el primer d'octubre, d'una altra serenata per celebrar l'aniversari del rei,⁵⁹ aquest cop secreta, però, pel dol per la mort de la seva àvia.

Per celebrar el sant de la reina es féu una serenata de la qual no coneixem el títol, però sí els personatges, que eren Pallade, Amore, Fama, Mercurio i Valore. Es començà a assajar el dia 4 de novembre i es representà el dia 19 amb «luminosa prospettiva de Galli Bibiena».⁶⁰

En una visita del rei a Girona durant el mes de gener de 1710, després d'assistir a una missa a la Catedral on cantà la Capella de la Seu dirigida pel seu mestre Josep Gaz, i on possiblement s'interpretà el villancet d'aquest mestre titulat *Hoy que Gerona a Maria. Para la fiesta que se dedica a nuestro Monarca Carlos Tercero, Rey de las Españas (que Dios guarde)*,⁶¹ el rei anà a dinar i s'interpretà «musica de dos violins de la Capella reial [...] aquests dos musicos posaren a casa de Cristofol Riera, en la davallada de Sant Domenec».⁶² No sabem d'on va treure Carreras aquesta informació, i per tant no en tenim confirmació fidedigna però, per la manera de dir-ho, sobreentenc que ho tenia documentat. El fet que només esmenti dos violins, no ens ho hem de prendre al peu de la lletra: normalment el baix continu es donava per suposat i, per tant, hi podem afegir una tiorba o clavecí, i fins i tot potser un violoncel. En aquest mateix viatge, també visità la ciutat de Vic i el poble d'Hostalric, on segurament també hi hagué música a càrrec dels mateixos músics de la Capella Reial.⁶³

57. Segons SOMMER-MATHIS (1996-1997).

58. GEMELLI, p. 111, segons SOMMER-MATHIS (1996-1997).

59. GEMELLI, p. 114, segons SOMMER-MATHIS (1996-1997).

60. GEMELLI, p. 119, segons SOMMER-MATHIS (1996-1997).

61. Vegeu Marian ROSA MONTAGUT, «Música y fiesta barroca: celebraciones en Tortosa en honor de Felipe V (1701)», *Anuario Musical*, núm. 59 (2004), p. 85, i J. R. CARRERAS I BULBENA, *Carlos d'Àustria y Elisabeth de Brunswich Wolfenbüttel a Barcelona i Girona*, Barcelona, L'Avenç, 1902, p. 269.

62. J. R. CARRERAS I BULBENA, *Carlos d'Àustria y Elisabeth de Brunswich Wolfenbüttel a Barcelona i Girona*, Barcelona, L'Avenç, 1902, p. 259.

63. J. R. CARRERAS I BULBENA, *Carlos d'Àustria y Elisabeth de Brunswich Wolfenbüttel a Barcelona i Girona*, Barcelona, L'Avenç, 1902, p. 279.

Tornant a Barcelona, el rei donà una festa la nit del 24 d'agost d'aquest mateix any, en què segurament també hi hagué música a càrrec de la Capella Reial.⁶⁴

Pel sant de la reina de l'any 1710, el 19 de novembre, se celebraren les «ceremonias acostumbradas».⁶⁵ Com que el rei no era a Barcelona per aquestes dates, possiblement no hi hagué cap representació operística i, com que tenim el llibret d'una òpera d'Antonio Caldara imprès a Barcelona aquest mateix any, seria possible que s'hagués representat després del seu retorn a la ciutat, que fou el 15 de desembre.⁶⁶ Aquesta òpera era *Scipione nelle spagne. Da rappresentarsi nel Regio Teatro de Barcellona. Alla presenza delle Sacre R.R. Cattoliche M.M. di Carlo III ed Elisabetta Cristina Monarchi delle Spagne. In Barcellona: Rafaele Figue-ró 1710*, el llibret del qual es conserva a la Herzog August-Bibliothek de Wolfenbüttel.

Pel que fa a la música, es conserva a Viena una partitura sobre el mateix llibret imprès a Barcelona i també amb música d'Antonio Caldara.⁶⁷ Com que no és habitual que un compositor posi música dues vegades a un mateix llibret, creiem que aquesta fou la música que s'interpretà a Barcelona.

El rei encara restà un temps a Barcelona, però en morir el seu germà l'emperador Josep I i ser ell l'elegit per al càrrec, marxà de Barcelona el 27 de setembre de 1711.⁶⁸ Aquell mateix dia la reina jurà el càrrec de governadora, ja que quedà com a representant de les aspiracions al tron d'Espanya de la casa d'Àustria.⁶⁹ A partir d'aquest moment tenim molt poques notícies de festes a palau. Només sabem que l'any 1712, el 19 de novembre «[...] se han celebrat en esta cort los anys de la Reyna».⁷⁰ De llavors ençà, sobretot després de la marxa de la reina l'abril de 1713, no hi ha més festes reials.

Per demostrar, però, com estaven els ànims dels barcelonins després d'haver estat abandonats en la guerra per tots els seus aliats, acabarem esmentant el *Te deum* que va entonar-se a la Catedral per celebrar la notícia (falsa) que el rei els enviaria tropes per a la defensa de la ciutat:

Diumenge a XXVIII de dit. En aquest dia, [...] anaren a la Seu, al Te Deum y officí lo havia convidat lo molt illustre Capítol per la celebració de la pau y haver escrit nostre rey y señor nos enviaria tropas; [...].⁷¹

64. *Il Corriere*, 1710, segons SOMMER-MATHIS (1996-1997).

65. *Il Corriere*, 1710, segons SOMMER-MATHIS (1996-1997).

66. «Dit die, [15 desembre 1710] entra y torna sa magestat de castella, [...] y de camí anaren en Santa Maria, y se entona lo Te Deum [...]» (AHB: Manual de novells ardots, 1710)

67. Österreichische Nationalbibliothek de Viena, Mus. Hs. 18220. Mus.

68. «Diumenge a XXVII de dit [setembre 1711]. Partida de sa Magestat per Alemanya.» (AHB: Manual de novells ardots, 1711)

69. «Dit die, a las tres y mitja de la tarda, [...] anaren a la seu, [...] Y al cap de rato vingue la magestat de la reyna, [...] Y acabat dit jurament [...]» (AHB: Manual de novells ardots, 1711)

70. BUB: Ms. 1007, p. 241.

71. AHB: Manual de novells ardots, 1714.

FONTS DOCUMENTALS

Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA):

- Extraordinaris, alimaries i festes
- Generalitat. Llibre de visites reials
- Correu i menut
- Dietari de la Generalitat de Catalunya
- Festes i il·luminacions
- Generalitat. Èpoques

Arxiu de la Catedral de Barcelona (ACB):

- Llibre de la Sivella, 11

Arxiu Històric de Barcelona (AHB):

- Deliberacions
- Manual de novells ardits vulgarment apellat Dietari del Antich Consell Barceloní

Biblioteca de Catalunya (BC):

- Fulletons Bonsoms

Biblioteca Lambert Mata de Ripoll:

- R. 502

Biblioteca del Seminari de Barcelona:

- Dietari d'Emanuel Mas i Soldevila (ms. núm. 419)

Biblioteca de la Universitat de Barcelona (BUB):

- Lumen domus o Annals del Convent de Santa Caterina (ms. 1007)

CASTELLVÍ, Francesc de. *Narraciones históricas*. Ed. a cura de Josep M. Mundet i Gifre i José M. Alsina Roca. Estudi preliminar de Francisco Canals Vidal. Madrid: Fundación Francisco Elías de Tejada y Erasmo Pércopo, 1997-2002.

Il Corriere Ordinario. Viena: Giovanni van Ghelen, 1706.

FELIU DE LA PENYA I FARELL, Narcís. *Anales de Cataluña y epilogo breve de los progressos y famosos hechos de la nacion catalana*. Facsímil de Barcelona, 1709, Joan Pau Martí. Barcelona: Base, 1999. (Apographa Historica Cathaloniae. Series Historica; 2)

GEMELLI CARERI, Giovanni Francesco. *Aggiunta a Viaggi di Europa de D. Gio. Francesco Gemelli Careri [...], ove si contiene specialmente il viaggio della Maestà di Carlo III, da Vienna a Barcellona, e quanto è accaduto di più notabile in guerra dalla morte del Serenissimo Carlo II fino al presente*. Nàpols: Felice Mosca, 1711.

BIBLIOGRAFIA

- BIANCARDI, Sebastiano. *Rime*. Venècia: [s. n.], 1732.
- CARRERAS I BULBENA, Josep Rafael. *Carlos d'Àustria y Elisabeth de Brunswick Wolfenbüttel a Barcelona y Girona*. Barcelona: L'Aveng, 1902. [Reimpressió: Barcelona: Dalmau, 1993]
- DOLCET, Josep. «L'òpera i la música escènica en el Classicisme». A: AVIÑOÀ, X. (dir.). *Història de la música catalana, valenciana i balear*. Vol. 2: *Barroc i Classicisme*. Barcelona: Edicions 62, 1999.
- VOLKMANN, Hans. *Emanuel d'Àstorga*. Leipzig: Breitkopf & Härtel, 1911.
- PROTA GIURLEO, Ulisse. «Giuseppe Porsile e la Real Cappella di Barcellona». *Gazzetta Musicale di Napoli*, II, núm. 10 (1956), p. 160-166.
- ROSA MONTAGUT, Marian. «Música y fiesta barroca: celebraciones en Tortosa en honor de Felipe V (1701)». *Anuario Musical*, núm. 59 (2004), p. 85.
- SOMMER-MATHIS, Andrea. «Entre Nápoles, Barcelona y Viena: nuevos documentos sobre la circulación de músicos a principios del siglo XVIII». *Artigrama*, núm. 12 (1996-1997), p. 45-77.
- VOLTES BOU, Pere. *Barcelona durante el gobierno del Archiduque Carlos de Austria: (1705-1714)*. Barcelona: Institut Municipal d'Història, 1963-1970. [3 v.]
- *L'arxiduc Carles d'Àustria: Rei dels catalans*. Barcelona: Aedos, 1967.